

укључио у поменути рубрику *Васионе*. Позната америчка књижевница наведена песму је написала „размишљајући о Каролини Хершел (1750-1848), сестри Виљема Хершела, чувеног астронома који је открио планету Уран...“.⁴⁶⁴ Димитријевић при том даје и основне био-библиографске податке о поетеси која је била професор на Колумбија универзитету.

Ово су само неке сажете назнаке о Димитријевићевим младалачким књижевним интересовањима и почецима који захтевају и шире разматрање у некој другој прилици.

НАДАХНУТО ПЕВАЊЕ О КОСМОСУ

Младалачка поезија Милана С. Димитријевића је у највећој мери у знаку космичких тема и мотива, који су доминантни и када пева о природним силама и збивањима, о љубави, свету и животу уопште.⁴⁶⁴ Обузетост свемирским визијама и симболима присутна је и када лирски дочарава ноћ, усамљеност (*Острво*), сету, те жамор простора и времена, као и противречна хтења бескраја (*Сабирање одјека*, *Плуг времена*, *Видарица времена*).⁴⁶⁵ У његовим стиховима преплиће се песничко, астрономски-сазнајно, онтолошко, са рефлексивним, лирско-интимистичким, оностраним и естеристичким. Космолошко у овом певању је основа која обједињује научно-сазнајно, мисаоно и емотивно, у целину, повезујући при том значења различитих елемената који нису увек у одговарајућем складу и међусобној кореспонденцији.

Све ово имало је уплива и на Димитријевићево касније тематско организовање и циклично структурирање антологије песама *Космички цвет*. Може се слободно рећи да је идеја водила за конципирање поменуте антологије у основи садржана у бићу његовог невеликог, али занимљивог песничког дела. У најновијој књизи Димитријевић као да на изванредан начин антологијским избором стихова, помало постмодернистички, посредством певања других, надограђује, развија и употпуњује своју песничку и поетолошку визију о космосу. Преданост астралним просторима најчешће се варира па и понавља у Димитријевићевим стиховима, уз одговарајуће модификације, и чини не само тематски, семантички већ и симболички супстрат његове поезије, антологијског избора, научних, књижевних и уметничко-поетичких виђења.

За њега је у младалачким данима постојао космос као могућа целина и у оквиру ње људско биће као саставни део, које долази до самосталности, „али никада не излази из ње *realiter*, тј. не живи у апсолутној изолацији, и само у томе односу оно може да се одржава и развија“, како би рекао Милош Н. Ђурић.⁴⁶⁶

⁴⁶⁴ Милан С. Димитријевић, *Песме*, Београд, 2003.

⁴⁶⁵ Ово су наслови циклуса који на свој начин, такође, именују тематско-мотивску оријентацију Димитријевићеве младалачке поезије.

⁴⁶⁶ Милош Ђурић, *Космички дух у нашем песништву*, Народна одбрана, II 1927, бр. 15, 16, 17. – Наведено према књизи др М. Н. Ђурића “Културна историја и

Из раније реченог може се запазити да су разнолике космичке теме и мотиви веома присутни у Димитријевићевом младалачком певању. Космос је за њега, као и за неке друге песнике (Слободан Костић⁴⁶⁷) и истраживаче, својеврсни модел па и образац духовно-поетског и другог стварања. Он је скоро сав предан космосу и космичкоме у коме види основу и упориште за своје лирске захвате и креације. У свеколиком васељенском устројству Димитријевић налази надахнуће за своје певање, те захваљујући свемирском, обликује стихове, настојећи да им да животворност. Поједини лирски фрагменти о космосу, из ове невелике књиге песама, као да човеку олакшавају тегобан живот у овим земаљским и приземним сферама.

Приликом тумачења и интерпретације поезије Милана С. Димитријевића, поготову оне о космосу, потребно је имати у виду сваковрсну грађу и материјал који је користио. А та разнолика грађа има своје извориште у природи, свету и животу који га окружује, у обухватним астрономским знањима, класичној старини, древним филозофским учењима и митологији, и још шире: у књижевној и културној традицији коју је баштинио, са смислом за препознавање новог, неоавангардног и постмодерног. Пошто је у процесу песничког рада користио веома различиту грађу и изворе нужно је да се при аналитичком разматрању певања о свемирским ентитетима, слојевитој симболици и онтологији, целовитије упозна његова “интелектуална биографија,⁴⁶⁸ поглед на свет и култура схваћена као креативна дисциплина сопственог унутрашњег „ја“. Тек након тога тумач и истраживач његовог песничког света моћи ће да васпостави креативни ток и процес којим су астрална бића, из космичких сфера, лирски преобликована у стиховима.

За Димитријевићево младалачко певање и поетику од значаја је врло изразито присуство општијих категорија мисли као што су време (вечност), простор (бескрај), постојање (постање), својство, стварно, ум, стање, догађање. Ове категорије су, додуше, универзалне и скоро свеprisутне у разним врстама мишљења, али су у његовој песничкој слици света особено озрачене и веома променљиве, понекад до неухватљивости. Неке од поменутих категорија и терминолошких одредница не означавају и не именују супстанције директно, него индиректно и то према субјективно-лирском издвајању акциденталних квалитета који су унеколико присутни у песничком субјекту.

Првoslav Ралић, у првом делу предговора Димитријевићевој књизи песама, запажа да његови стихови „усклађују велики број самосталних а зависних ентитета“. И ту региструје поменуте општије категорије мисли, па додаје: Небо, Сунце, Месец, звезде, али и извор, камен, птица, ветар, звук, љубав, чежњу и др. При том закључује да наш песник све то „чини смисленим свакидашњим говором из кога извлачи глас — поруку битнога:

рани филозофски списи”, *Изабрана дела*, II, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1977, стр. 240.

⁴⁶⁷ У огледу о Костићевој песничкој космогонији истакли смо да је она „основа и упориште његовог свеколиког духовног стваралачког узрастања и развоја“ – Н. Цветковић, *Нови и стари поводи (Књижевно-поетичке студије IV)*, стр. (89)-97.

⁴⁶⁸ А. Грамши, *Изабрана дела*, стр. 74.

нашег космичког и људског станишта, аскезе и гозбе...⁴⁶⁹ Песнички говор Милана С. Димитријевића је укупност сваковрсних знања, искуства и појмова из којих се рађају и препорађају називи особина као и лирско семантичке одреднице васионских односа и релација.

Обратимо укратко пажњу Димитријевићевом певању о космичким ентитетима: звездама, сунцу, месецу, планети Марс, метеориту, њиховој поетској онтологији, симболици, као и појединим видовима експлицитне поетике у вези са тим. Наша намера није да исцрпимо све мотиве васељенске природе, већ да издвојимо оне који су нам се у датом моменту учинили важнијим.

Поетска слика неба у поезији Милана С. Димитријевића

Небо као поетски изазовни део свемира наткриљује стихове Милана С. Димитријевића. Оно је ту космичко-изражајна и лирско-имагинативна одредница која означава подручје недомашног, тек слућеног, незнаног, и емотивно неухватљивог света, духовног и етичког, астрономски сазнатљивог али и трансцендентног. Слика неба се код њега варира у веома различитим представама што су одраз космолошког као и општијег људског виђења и сазнања. Наш песник спаја небо и земљу, небеске звезде, очи и сазвежђа, а зеленим небом додирује сунце, док оно пева птићима, над нама. То поетско небо омогућује му да лирски сагледа трансцендентно и да га понесено мисли у стиховима.

Димитријевић, лирски осетљив за светлости неба што наткриљују Земљу, обликује своју песничку космогонију. Свестан тавнила, које је “у нама и око нас”, жељан је светлости и сјаја:

„И изнесоше пред нас светлост.
И би светлост.
И зађе светлост међу нас, али нас не виђаше“

У старословенској и српској митологији, коју је млади Димитријевић проучавао – небо је примарно означавало облачно небо, спојено са земљом. Њему је било знано да је у нашој старини небо замишљано као двоструко: горње, ведро и сјајно, и доње небо облака,⁴⁷⁰ па је то и доста успешно лирски уобличио.

У песми “Стајали смо на пропланку тишине“, изнели су нам најпре таму, па онда светлост, а затим “ветар вечности”, и најзад:

„Изнесоше пред нас земљу и воду
А небо је певало над нама

⁴⁶⁹ Проф. др Првослав Ралић, *Поезија која пати и радује се чуду космоса и људи*, предговор књизи М. С. Димитријевића *Песме*, Београд, 2003, стр. 6.

⁴⁷⁰ Ш. Кулишић, П. Ж. Петровић, Н. Пантелић, *Српски митолошки речник*, Београд, 1970, стр. 209-210.